

Published in Florentin Smarandache și seducția polimorfismului. **Analize, interpretări, cronici, articole, note și recenzii**, pp. 167-172. Editori: Al. Florin Țene, Andrușa R. Vătuiu. Sibiu: Agora, 2017; 843 pages; ISBN 9781599735023.

Carte de colorat puterea (prostia)

pe nas
Liviu Jianu

Am încercat să dau de urma *alter-ego*-urilor lui Păcală în literatura universală: l-am găsit pe Nastratin Hogeia, la albanezi, pe soldatul Svejck, la cehi, pe Till Ulenspiegel, la olandezi. Toate, personaje decupate din mulțime, înzestrate cu o minte și o limbă ascuțite, supuși încercărilor felurite ale mai marilor, mai puternicilor, mai fățarnicilor, mai grosolanilor, mai târșișilor, mai lustruișilor, mai tâlharilor.

Păcală, Nastratin, Svejck sau Till sunt oameni simpli, a căror libertate, inteligență, spirit, ingenuitate, răstoarnă canoane, dogme, legi muabile, răstoarnă false ierarhii, idoli, nemernicii, prostia, și perpetuează pe o lume a șabloanelor spiritul veșnicei copilării. De aceea, acești oameni, care forțează spiritul vremurilor, și le ridiculizează, prin inteligență, bunătate, naivitate, sunt niște genii umane în travesti. Dacă Făt-Frumos este un fiu de împărat, ajutat de spirite binevoitoare, de un cal fermecat, de slujitori cu puteri supranaturale (Gerilă,

Setilă, Flămânzilă, Ochilă, în "Harap Alb"), Păcală este un țăran care nu își află locul, un critic nelicențiat al vieții contemporanilor, condamnat în povești să se descurce din puțin, și sigur: din minte, și lucruri simple, puse în ecuația vieții în alt punct și altă virgulă.

Există, desigur, similitudini între "Păcală și ursul", piesa de teatru copii a domnului Florentin Smarandache, și "Harap Alb", de pildă, sau "Danilă Prepeleac": las cititorului plăcerea de a găsit scriitorului nod în papură. După cum, "la scară filozofală", Păcală poate fi comparat vulpii, prin șiretenia de a cânta Puterii, nu pentru a prinde bucată de cașcaval, ci pentru a înșenunchea Prostia, care "ca orice putere" nu poate fi decât Mare.

Există și o pleiadă de elemente originale: Împăratul, de pildă, este "Albastru". Dramaturgul sesizează "cu o ironie care îl caracterizează" ca în basme exceda numai Împăratul Roșu și Verde. Și completează hiatusul, cu o nouă culoare.

Strajerul îl înteroghează – ca un vajnic șef de birou pașapoarte pe Păcală la poarta palatului: "să n-ai cumva gânduri ascunse, vreo rea intenție", ridiculizându-se singur, prin susceptibilitate.

În accepțiunea autorului, Păcală este ghidușul copiilor. Evrika! Așa e. Dar un copil fără mamă, tată, fără

casă, fără nimic "doar cu mintea și trupul sănătoase, cu o inimă mare, și fără teamă de nimic, silit să învețe din propria experiență, și să împărtășească călăilor, ȘI SPECTATORILOR "cu bunătate" din propria experiență. (viața autorului piesei nu este nici ea departe de spiritul unui Păcală dezmoștenit, erupt din antiteze).

Intriga piesei este și ea cea uzuală: fată de împărat este la cheremul unei fiare (Ursul), care îi mănâncă pețitorii. Dar teatrul în teatru – și politica în spectacol intervin cu repeziciune: "popularitatea ta o să scadă de-acum. Te vei face de râs în fața spectatorilor", îi spune Împăratul Albastru lui Păcală. Copiii sunt avertizați, și învățați să devină, de mici, niște reticenți Păcală, în fața Împăraților Albaștri, care mai târziu, le vor cere voturile, ca să îi mintă, și nu puțin. Astfel, piesa se transformă încet, încet într-o lecție de matematică cu pian pentru rațiune, răbdare, și morală. Tătic inuman, Împăratul Albastru atinge – la celălalt capăt al puterii, de această dată dictatorială culmea absurdului; "un împărat nu trebuie să fie milos cu supușii lui fiindcă mai târziu i se vor sui în cap".

Sugestive mi se par și elementele de recuzită reclamate de Păcală înainte de coborârea în grota ursului, care vizează două elemente: alimente și frumusețea. Conștient ca asupra ursului (Puterii) cerul înstelat al lui

Kant, omul lui Hegel, Dumnezeu lui Rilke, nu au nicio putere, Păcală știe din propria foame că Puterea posedă stomac, este veșnic flămândă, lăudăroasă și avidă să i se spună că este superbă. "Am uitat să mă sperii", declama Păcală ursului, cu mintea părintelui paradoxismului. Păcală îl învață pe urs atât regulile paradoxului, cât și cele ale politeției. "Noblesse oblige" – rostește el, în română. Este, după mine, o lecție adresată spectatorilor, copiilor, mai ales pe o lume teatrală din care, încet, încet, de dragul formei, este ucisă morala (am avut surpriza ca fetița mea de 3 ani să se îndrăgostească după "Albă ca Zăpada" de mama vitregă. De ce, dragă? Am întrebat-o. *Pentru că ela flumoasă*. Acesta este, cred eu, dezastrul autorilor, și regizorilor de teatru ai zilelor noastre).

Admirabilă în același plan moral mi se pare (filonul popular există și în "Danilă Prepeleac") evitarea luptei fizice, și transpunerea ei în plan mental: *Ursul: "să ne batem în săbii, în sulițe, sau la trântă? Păcală: "Nu-mi trebuie. Nu vreau vărsare de sânge, fie el și de urs"*.

"*Inter arma, silent muse*" spunea latinul. Câte măceluri mondiale ar fi fost vor fi de evitat cât timp copiii acestei lumi nu vor uita "Păcală și Ursul" sau "Dănilă Prepeleac"! "Ne vom duela în cuvinte", spune Păcală. De fapt, magister și magistral, Domnul Smarandache, un

rezumat popular, și moral, al bunicului sau, Ion, zis Manda, sau Mandache, din Gorunești, Vâlcea, el însuși, un rezumat de oralitate.

Puterea este vorace în a-ți asuma demonstra forța. Dar Păcală nu minte, precum Dănilă, prin cuvinte, pe drac. El oferă altă măsură Puterii (oarbe), și altă măsură, sieși. Fiecare competitor având (oare?) discernământul să aleagă. În finalul întecerii, autorul ne oferă un recital al bărbieritul Puterii (Ursului). De ce? Pentru că visul oricărei puteri este să fie FRUMOASĂ. Puterea este narcisistă. Copiii pot să vadă pe scena ursul ras. Puterea (proastă) este convertită – și bătută, simultan la o normă omenească: la o sfioasă și suavă docilitate. "Sunt cel mai frumos urs din lume! Sunt singurul urs bărbierit! "

Finalul este debordant: Păcală nu se însoară cu fata Împăratului. Nu vor trăi fericiți până la adânci bătrânețe. Păcală se consideră ca un ascet autentic nedemn. De fiica Împăratului. De întreaga împărăție. "Eu am menirea să umblu prin lume, să mai scot și alți oameni din necazuri, și să îndrept răul care există". Un haiduc literar. Un Robin Hood. Un Ivanhoe. Un Doctor Justice. Un don Quijote. Un Mickey Mouse. Un Superman. Dar altfel: "Eu nu averea o caut, sunt mulțumit cu sărăcia mea curată și slobodă, doresc să fiu liber ca pasărea cerului."

Citez din "Moara cu Noroc", a lui Ioan Slavici, cuvintele soacrei lui Ghiță, pe ruinele fumegânde ale hanului: "... nu bogăția, ci liniștea colibeii tale te face fericit."

Am colorat această carte fără armuri: fără armate. "Păcală și Ursul" este o pledoarie: pentru simplitate. De aceea, nu o vedem: căutam întotdeauna adevărul în cuvinte colorate.

Transcriere după un mss. din arhiva Arizona State University, Hayden Library, Tempe, AZ; USA, colecția Florentin Smarandache Papers. 1994.